Η ΑΘΛΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΑΣ

ΠΩΣ ΔΙΕΠΟΜΠΕΥΑΝ ΟΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΔΙΚΟΥΣ

Στὸ γάϊδαρο «ξανάστροφα». Τὰ λαϊκὰ τραγούδια τῶν πομπεύσεων. Τί ἐγίνετο ἐπὶ Φραγκοκρατίας, Ἐνετοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας. Στὰ πρῶτα χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος. Ποιές γυναῖκες ἐπομπεύοντο. Ἡ διαπόμπευσις τίτλος... τιμῆς!... Τὸ κούρευμα. Μαστίγωμα μέχρι θανάτου. Μιὰ ἱστορικὴ διαπόμπευσις στὴν Ἰκαρία. Ἡ ἄπιστος σύζυγος καὶ ὁ συνένοχός της. Διαπόμπευσις λωποδυτῶν στὴν Ἑλλάδα. Τί γράφει ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Ν. Πολίτης, κτλ. κτλ.

Β'

ΔΟΥ σήμερα ἡ συνέχεια τῆς ἱστορικῆς μονογραφίας μας γιὰ τὶς τρομερὲς καὶ ἀπάνθρωπες διαπομπεύσεις τῶν καταδίκων στὸ Βυζάντιο καὶ σ' ἄλλες διάφορες χῶρες καὶ λαούς.

Ὅπως γράφαμε καὶ στὸ προηγούμενο φύλλο, ὁ πομπευόμενος ὑποχρεώνεται νὰ καβαλλικέψη σ' ἕνα γάϊδαρο, ἀφοῦ τὸν μουντζούρωναν, τὸν στόλιζαν μὲ διάφορες ἀκαθαρσίες καὶ τὸν ἔδερναν ἀλύπητα. Στὸ γάϊδαρο ὅμως δὲν καβαλλίκευε ὅπως καβαλλικεύουμε συνήθως, ἀλλὰ «ξανάστροφα», ἀνάποδα, μὲ τὸ πρόσωπο πρὸς τὰ καπούλια τοῦ ζώου. Συγχρόνως τοῦδιναν νὰ κρατῆ στὰ χέρια του, ἀντὶ γιὰ χαλινάρια, τὴν οὐρὰ τοῦ δυστυχισμένου Μεντίου, καὶ ἡ πομπὴ ξεκινοῦσε, μὲ κραυγές, ἰαχές, σφυρίγματα, ἀρές, ἀτειλές, γιουχαΐσματα ἄγρια ποὺ φταναν ὥς τὸν οὐρανό!

Γράψαμε ἐπίσης στὸ προηγούμενο φύλλο, ὅτι τὸ πλῆθος ποὺ ἀκολουθοῦσε τὴν πομπή, χτυποῦσε κ' ἔφτυνε τὸν κακότυχο κατάδικο. Δὲν ἔλειπαν ὅμως καὶ τὰ τραγούδια.

Τί λογῆς ἦσαν αὐτὰ τὰ τραγούδια;

Σχετικὰ καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν περίστασι, φυσικά. Ἀστεῖα, κωμικά, σατυρικά, τραγούδια τοῦ λαοῦ χλευάζοντα τὸν διαπομπευόμενο.

Καὶ αὐτὰ μὲν ἐγίνοντο στὸ Βυζάντιο. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Φραγκοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας τὰ ἴδια συνέβαιναν. Ἡ διαπομπεύσεις τέλος συνεχίστηκαν ὥς τὰ πρῶτα χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, ὁπότε καὶ καταργήθηκαν ἐντελῶς, ὡς κάτι τὸ σκληρὸ καὶ τὸ βάρβαρο.

Καὶ ἐπὶ Βενετοκρατίας στὴν Κρήτη, ἡ διαπομπεύσεις ἦσαν στὴν ἡμερησία διάταξι. Διεπομπεύοντο κυρίως ἐκεῖ ἡ ἁμαρτωλὲς γυναῖκες ποὺ ζοῦσαν σκανδαλωδῶς ἐλεύθερα.

Μιὰ τέτοια διαπόμπευσις ἁμαρτωλῆς γυναίκας ἔγινε στὴ νῆσο Σκῦρο τὸ 1702. Ὁ περίφημος Γάλλος φυσιοδίφης Τουρνεφὸρ, περνῶντας ἀπὸ τὸ νησὶ τὴν ἐποχὴ αὐτή, παρέστη αὐτόπτης μάρτυς καὶ τὴν ἀναφέρει στὸ ταξειδιωτικὸ βιβλίο του, τὸ σχετικὸ μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπ' τὸ μαρτύριο καὶ τὸν ἐξευτελισμὸ τῆς διαπομπεύσεως δὲν γλύτωνε καμμιὰ γυναῖκα, ἀρκεῖ ν' ἀπεκαλύπτετο ὅτι ζοῦσε ὄχι ἠθικὰ καὶ τίμια.

Ἡ γυναῖκες ποὺ πρόδιδαν τοὺς συζύγους των, ἡ χῆρες ποὺ ἀντὶ νὰ κλαῖνε τὸ μακαρίτη, τὸ ἔριχναν στὸν ἔρωτα, αὐτὲς ἡ κοπέλλες ὅταν ἐκουσίως ἁμάρταιναν, ἐστιγματίζοντο διὰ τῆς διαπομπεύσεως ἐφ' ὅρου ζωῆς.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἡ ποινὴ τῆς πομπεύσεως ἐπεβάλετο στοὺς ἄνδρες, μόνον ὁσάκις συνελλαμβάνοντο κλέπτοντες.

Καὶ στοὺς ἄνδρες ὅμως καὶ στὶς γυναῖκες ἐπέβαλαν τὴν ποινὴ τῆς πομπεύσεως οἱ προεστῶτες. Παρελάμβανον πότε τὸν κατάδικο ἢ τὴν κατάδικο οἱ κοινοτικοὶ ὑπηρέτες καὶ βοηθοῦντος καὶ τοῦ ὄχλου, ὁ ὁποῖος σηκωνότανε στὸ ποδάρι, τὸν φόρτωναν ἀνάποδα στὸ γάϊδαρο, τὸν μουντζάλωναν καὶ τὸν... στόλιζαν μὲ πλεξίδες σκόρδων, τοῦ φόρτωναν στὸν ὦμο τὰ κλεψιμαΐκα καὶ τὸν περιέφερον στὴν πόλι, γιὰ νὰ τὸν δοῦνε ὅλοι καὶ νὰ γίνη τὸ πάθημά του μάθημα.

Πράγματι δὲν ὑπῆρχε μεγαλείτερος ἐξευτελισμός, μεγαλείτερη ντροπή, πιὸ ἀνεξάληπτο ἀτιμωτικὸ στίγμα ἀπὸ τὴ διαπόμπευσι.

Ὁ πομπευθεὶς —ὁ «γεβεντισμένος», ὅπως ἔλεγαν τότε— ἔχανε τὴν ὑπόληψί του, ἦταν δακτυλοδειχτούμενος, πράγος ἀποδιοπομπαῖος.

Καὶ ὅμως —θὰ τὸ πιστέψετε;— ὑπῆρχον καὶ ἄτομα, τὰ ὁποῖα δὲν ντρεπόντουσαν καθόλου γιὰ τὴ διαπόμπευσι ποὺ ὑπέστησαν.

Ἀντιθέτως, θεωροῦσαν ὡς... τιμητικὸν τὸν δεινὸ αὐτὸν ἐξευτελισμό!...

Δὲν ἔσκυβαν τὸ κεφάλι τους μετὰ τὴ διαπόμπευσί τους. Δὲν τὸ ἔπαιρναν κατάκαρδα.

Παινευόντουσαν, ἐπεδεικνύοντο, τὸ λέγανε καὶ τὸ διαλαλοῦσαν ὑπερήφανα:

—Ἐμένα ποὺ μὲ βλέπεις, μὲ πομπέψανε τὶς προάλλες!...

Ἐπρόκειτο λοιπὸν περὶ ἀνθρώπων τρελλῶν;

Ὄχι. Ἐπρόκειτο περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν γυναικῶν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅλο τὸν ἄλλο κόσμο, αὐτὲς ἡ ἀθεόφοβες εἶχαν τὸ «γεβέντισμα» γιὰ τίτλο τιμῆς, γιὰ κατόρθωμα, γιὰ στολίδι.

Στὶς τάξεις των, στὴν περιφρονημένη μικροκοινωνία τους, γιὰ νάχης κάποια ἀξία, γιὰ νὰ σὲ τιμοῦν καὶ νὰ σὲ λογαριάζουν ἔπρεπε νὰ εἶσαι «πομπεμένος»!

Ἐκτὸς τοῦ μουντζουρώματος καὶ τοῦ γαϊδουροκαβαλλικεύματος, τὶς πομπευόμενες γυναῖκες τὶς ἐκούρευαν. Ἔτσι ἔμεινε ὥς τὰ χρόνια μας σχεδὸν ἡ συνήθεια αὐτὴ τοῦ κοψίματος τῶν μαλλιῶν τῶν γυναικῶν ποὺ ὑπέπιπταν σὲ κάποιο σφάλμα.

Στὴν Κρήτη, ἐπὶ Ἐνετοκρατίας, ἡ ἄπιστος σύζυγος, ἡ ἁμαρτωλὴ χήρα ἢ ἡ ἐλευθερίων ἠθῶν γυναῖκα, πρὶν πομπευθοῦν ἐμαστιγοῦντο ὑπὸ τοῦ δημίου ἀνηλεῶς. Τόσο ἀνηλεῶς, ὥστε τὶς περισσότερες φορὲς τὸ κακότυχο θῦμα σωριαζότανε κάτω ἀναίσθητο, ἑτοιμοθάνατο!

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας, οἱ πομπευόμενοι δὲν περιεφέροντο πλέον στὴν πόλι ἐπὶ ὄνου, ἀλλὰ πεζοὶ καὶ δεμένοι πισθάγκωνα.

Τὴν ἴδια περίοδο ἔγινε στὴν Ἰκαρία μιὰ διαπόμπευσις ποὺμεινε ἱστορική. Ἐπομπεύθηκε μιὰ ὕπανδρος γυναῖκα ποὺ ἀπατοῦσε τὸ σύζυγό της, μαζὺ μὲ τὸ συνένοχό της.

Ἡ κακότυχη καὶ κακόμοιρη σύζυγος, ἀφοῦ ἐκουρεύθηκε κ' ἐμουντζουρώθηκε, γονάτισε κάτω, μαστιγουμένη διαρκῶς ὑπὸ τῶν δημίων της καὶ στοὺς ὤμους της καβαλλίκεψε ὁ συνένοχός της, ὁ ἀγαπημένος της, μουντζουρωμένος κ' αὐτὸς καὶ σὲ κακὸ χάλι.

Ἔτσι, βαστάζοντας τὸ τρομερό της φορτίο, περιεφέρθη ἡ ταλαίπωρη γυναῖκα σ' ὅλη τὴν πόλι, γιουχαϊζομένη ἀπ' τὸ λαὸ καὶ δεχομένη κατακέφαλα παντὸς εἴδους ἀκαθαρσίες!

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ σοφὸς λαογράφος Νικ. Πολίτης, γράφει σὲ σχετικὴ μελέτη, ὅτι στὰ 1865, εἶδε στὴν Τρίπολι νὰ διαπομπεύεται κάποιος λωποδύτης.

Τὸ ἴδιο θέαμα ἀντίκρυσε ὁ σοφὸς καθηγητὴς καὶ στὴν Ἀθήνα στὰ 1875. Ἡ ἀστυνομία τῆς πρωτευούσης διεπόμπευσε τὴν ἐποχὴ αὐτὴ κάποιον μικροκλέπτη. Τοῦ εἶχε βάψει τὸ πρόσωπο μὲ μελάνη, τοῦ εἶχε φορτώσει στὸν ὦμο τὰ κλοπιμαῖα καὶ τὸν περιέφερε διὰ τῶν κεντρικωτέρων τότε ὁδῶν Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου.

Τέλος, στὴν Κρήτη ἐπὶ Ἐνετοκρατίας, ἡ πομπευόμενες γυναῖκες, αἱ ἐλευθερίων ἠθῶν, αἱ καὶ «πολιτικαὶ» καλούμεναι, ὑφίστανντο τὸν ἐξευτελισμὸ τῆς διαπομπεύσεως ὁλόγυμνες!...

* * *

Ἡ συνήθεια τῆς διαπομπεύσεως ἦταν λίγο-πολύ, γνωστὴ σ' ὅλους σχεδὸν τοὺς λαοὺς κ' ἐφαρμόζοταν γιὰ διάφορες αἰτίες καὶ ἀφορμές.

Στὴ Βαγδάτη π. χ. ἐπόμπευαν κ' αὐτοὺς τοὺς χρεωκοπήσαντας, τοὺς δολίως χρεωκοπήσαντας φυσικά.

Τοὺς φόρτωναν δηλαδὴ ἀνάποδα σ' ἕνα μουλάρι καὶ τοὺς γύριζαν στὴν πόλι, ὑπὸ τοὺς γιουχαϊσμοὺς τοῦ πλήθους.

Ἂν τὸ μέτρο αὐτὸ ἐφαρμοζόταν καὶ σήμερα στὴν Ἀθήνα, πόσος κοσμάκης δὲν θὰ γλύτωνε τὰ χρήματά του ἀπὸ τοὺς τρομεροὺς καρχαρίας τῶν ὑπόπτων Τραπεζῶν, τῶν ὑπόπτως χρεωκοπουσῶν.

Ἀλλὰ ἡ ἱστορία τοῦ μέτρου τῆς διαπομπεύσεως στοὺς διαφόρους λαοὺς δὲν σταματᾶ ἐδῶ. Θὰ τὰ ξαναποῦμε συνεπῶς.

Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

ΑΠ' ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΒΟΥΔΔΑ

Στὴν παλαιὰ πρωτεύουσα τῶν βασιλέων τῆς Κεϋλάνης ὑπάρχει ἕνα ἀπὸ τ' ἀρχαιότερα δέντρα τοῦ κόσμου. Εἶνε ἕνα εἶδος συκιᾶς—«Ficus religiosa», ὅπως λέγεται ἐπιστημονικὰ— καὶ καθὼς βεβαιώνει μιὰ ντόπια παράδοσι, προέρχεται ἀπὸ ἕνα κλαδὶ ποὺ κόπηκε ἀπ' τὸ δέντρο, κάτω ἀπ' τὸ ὁποῖο ἀναπαύτηκε ὁ μέγας Βούδδας πρὶν ξεκινήσει γιὰ τὴν ἱερή του ἀποστολή. Τὸ δέντρο αὐτὸ στὴ γλῶσσα τῶν ἰθαγενῶν ὀνομάζεται «Μπὸ—γκάχα» καὶ φυτεύτηκε κατὰ τὸ 288 π. Χ.

Σήμερα εἶνε ἐντελῶς κουφαλιασμένο, σωστὸ ἐρείπιο, καὶ τὰ λίγα κλαδιὰ ποὺ τοῦ ἀπομένουν, κρατιοῦνται μὲ ὑποστηρίγματα. Ὅλος ὁ χῶρος ὁλόγυρα ἀπ' τὸ δέντρο, ὅπου εἶνε χτισμένοι πολλοὶ βωμοί, θεωρεῖται ἱερὸς καὶ χρησιμεύει γιὰ προσκύνημα.